

УДК 347.249(477):341.23:372.7

О.Ю. Ілларіонов,

юрист 1-ї категорії

Інституту економіко-правових

досліджень НАН України,

м. Донецьк

АДАПТАЦІЯ ВУГІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО НОРМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

18 березня 2004 р. було прийнято Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» № 1629-IV [1], який став основним нормативно-правовим актом, що визначає механізм досягнення Україною відповідності третьому Копенгагенському та Мадридському критеріям набуття членства в Європейському Союзі (далі – ЄС). Цей механізм включає адаптацію законодавства, утворення відповідних інституцій та інші додаткові заходи, які необхідні для ефективного правотворення і правозастосування.

Метою адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу визначено досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висуваються ЄС до держав, які мають намір вступити до нього. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС є пріоритетною складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу, що, у свою чергу, є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики. Відповідно до ст. 6 Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964-IV [2] пріоритетом національних інтересів є інтеграція України в європейський політичний, економічний, правовий простір і в євроатлантичний безпековий простір, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами світу в інтересах України. А неефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, недостатні темпи диверсифікації джерел їх постачання та відсутність активної політики енергозбереження визнано загрозамі національним інтересам і національній безпеці України (ст. 7 згаданого Закону України).

Рішенням Ради національної безпеки і оборони України «Про стан і перспективи розвитку вугільної промисловості та невідкладні заходи щодо підвищення безпеки праці в цій галузі» від 30 травня 2008 р., введеним у дію Указом Президента України «Про

рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 травня 2008 р. «Про стан і перспективи розвитку вугільної промисловості та невідкладні заходи щодо підвищення безпеки праці в цій галузі» від 5 серпня 2008 р. № 685/2008 [3] окреслені лише певні аспекти адаптації вугільного законодавства і звернуто увагу на окремі проблеми, пов'язані з цим.

Якщо у Концепції розвитку вугільної промисловості, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку вугільної промисловості» від 7 липня 2005 р. № 236-р [4], немає жодної згадки про адаптацію вугільного законодавства до норм ЄС, то у Концепції реформування вугільної галузі, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування вугільної галузі» від 14 травня 2008 р. № 737-р [5], окремо виділено пункт «Удосконалення законодавчої бази», основним положенням якого є законодавче врегулювання процедури фінансової санації та вдосконалення механізму державного субсидування вугледобувних підприємств державного сектора з урахуванням норм і вимог СОТ та ЄС.

Проблемі законодавчого забезпечення розвитку вугільного законодавства на науковому рівні було присвячено не багато робіт, зокрема у роботах О. О. Мозуляки [6], Р. С. Кірина [7], О. Г. Родіної [8], О. Ф. Ляшенко [9] висвітлено лише окремі аспекти адаптації та містились окремі пропозиції до діючого законодавства, а ґрунтового дослідження за вказаною темою взагалі не має.

Метою дослідження статті є аналіз правового забезпечення реформування вугільної галузі, в тому числі адаптації вугільного законодавства України до законодавства ЄС. У даній статті не досліджено питання адаптації законодавства про користування надрами, яке хоч і пов'язане з вугільним законодавством, все ж є окремою темою.

Законом України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законо-

© О.Ю. Ілларіонов, 2008

давства Європейського Союзу» було затверджено відповідну програму, яка окрім загальних положень містить як додаток Перелік актів законодавства України та *acquis* Європейського Союзу у пріоритетних сферах адаптації (далі – перелік). Розділ 13 Переліку цілком присвячено енергетиці, адже «сфера енергетики розглядається в *acquis communautaire* ЄС в якості доволі чутливого сектора економіки Співтовариства. Користь цього Переліку також полягає в тому, що певна безсистемна до цього сукупність нормативно-правових актів була згрупована відповідно до галузевої приналежності, або відповідно до регулювання певного виду господарської діяльності. Користуючись Розділом 13 Переліку, можна більш-менш чітко визначити за предметами нормативних актів, які там наявні, певну сукупність господарських та інших відносин, що, наприклад, відносяться до вугільного законодавства, до нафтогазового законодавства тощо.

Процес інтеграції в Європі був з самого початку пов'язаний з енергетикою, зокрема з її вугільною промисловістю. Так, інтеграція України у Світове енергетичне господарство почалася саме з приєднання до Угоди про створення міждержавного Євразійського об'єднання вугілля та металу (ратифікована Законом України «Про ратифікацію Угоди про створення міждержавного Євразійського об'єднання вугілля та металу» від 24 листопада 1995 р. № 462/95-ВР [10]).

Якщо загалом охарактеризувати *acquis communautaire* ЄС у вугільній галузі, та взагалі в енергетичній галузі, то варто періоди його формування визначити таким чином. До 1973 р. (рік найбільшої світової нафтової кризи) енергетичне законодавство мало яскраво виражений ліберальний характер. Енергетична криза в першу чергу позначилась на посиленні ролі держави в регулюванні господарських відносин в енергетиці, відповідно до цього відбулися і зміни у *acquis communautaire*. Окрема увага приділялась саме нафтогазовому комплексу ЄС, процесу розробки і прийняття антикризових заходів на рівні ЄС, впровадженню заходів, спрямованих на енергозбереження, диверсифікацію джерел постачання енергоносіїв і орієнтацію енергетичної політики, на використання поновлюваних джерел енергії та більш ефективне використання наявних енергетичних резервів.

В останні роки Співтовариство приділяє значну увагу взаємодії енергетичного сектора з охороною довкілля. Як свідчить дискусія навколо пропозиції Комісії щодо впровадження так званого «податку на вуглекислий газ», екологічний компонент енергетичної політики Співтовариства продовжує отримувати все більшу увагу протягом останніх років.

Процес екологізації також притаманний всім галузям українського законодавства, показово цей

процес впливає на модернізацію саме господарського законодавства. Тут варто окремо виділити Концепцію реалізації положень Кіотського протоколу на шахтах України, затверджену наказом Міністерства вугільної промисловості України «Про Концепцію реалізації положень Кіотського протоколу на шахтах Міністерства вугільної промисловості України» від 3 вересня 2007 р. № 349 [11], реалізація якої буде лише сприяти входженню України до світового енергетичного та економіко-екологічного господарства, та мати наслідком позитивні оцінки збоку європейських енергетичних інституцій.

До 2002 р. сфера вугільної промисловості в ЄС була врегульована окремим договором – Договором про заснування Європейського Співтовариства вугілля і сталі (далі – ЄСВС), укладеним у 1952 р. терміном на п'ятдесят років. Однак з моменту припинення його дії відносини у вугільній промисловості перейшли до сфери регулювання Договору про ЄС. Щодо застосування норм Договору про заснування Європейського Співтовариства вугілля і сталі, то рішеннями Ради ЄС надані чіткі роз'яснення з цього питання (Рішення Ради 2002/595/ЄС від 19 липня 2002 р. про наслідки припинення дії Договору про заснування Європейського Співтовариства вугілля і сталі для міжнародних угод, укладених ЄСВС; Рішення Ради 2002/596/ЄС від 19 липня 2002 р. про наслідки припинення дії Договору про заснування Європейського Співтовариства вугілля і сталі для міжнародних угод, укладених ЄСВС).

Відповідно на даний час відносини, які були врегульовані Договором ЄСВС, підпадають під дію Договору про ЄС із певними модифікаціями, встановленими перехідними положеннями. А предмет регулювання Договору ЄСВС був чималим. Проведення у справах, що стосуються положень Договору ЄСВС, певних аспектів провадження у справах щодо конкуренції, антидемпінгових і компенсаційних заходів у вугільній галузі, тобто всі рішення Комісії (вторинне законодавство) ЄС, прийняті на підставі Договору ЄСВС, мають у подальшому прийматись і виконуватись відповідно до норм Договору про ЄС, але зберігають свою чинність.

Для належного аналізу *acquis* у вугільній промисловості необхідно також звернути увагу на тлумачення і практику застосування положень енергетичного права ЄС Судом Європейського Співтовариства та Комісією ЄС.

Для України важливим у контексті адаптації законодавства є повніша реалізація положень Договору до Енергетичної Хартії, яка ратифікована Законом України «Про ратифікацію Договору до Енергетичної Хартії та Протоколу до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності і суміжних екологічних аспектів» 6 лютого 1998 р. № 89/98-

ВР [12]. Саме п. 5 ст. 1 Договору до Енергетичної Хартії містить визначення господарської діяльності як діяльності, яка відноситься до розвідки, видобутку, переробки, виробництву, зберіганню, транспортуванню по суші, передачі, розподілу, торгівлі, збуту чи продажу *енергетичних матеріалів і продуктів*, за виключенням тих, які ... відносяться до подачі тепла багатьом споживачам. Додаток «Енергетичні матеріали і продукти (ЕМ)» до Договору визначає відповідними матеріалами і продуктами вугілля кам'яне (код товарної номенклатури 27.01), вугілля кам'яне, брикети, окатиші та аналогічні види твердого палива, отримані із кам'яного вугілля (код товарної номенклатури 27.02), лігніт, буре вугілля, агломероване та неагломероване, окрім гагата (код товарної номенклатури 27.03), кокс та полукокс із кам'яного вугілля, лігніту або торфу, агломероване та неагломероване, вугілля реторне (код товарної номенклатури 27.05).

Додатком «НІ» до Договору визначено матеріали і продукти, на які не поширюється дія вказаного п. 5 ст. 1.

Отже, Розділ 13 Додатку до Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу «Енергетика» розділено відповідно до складових паливно-енергетичного комплексу, з урахуванням загальних засад господарювання, встановлених Конституцією України [13], Господарським кодексом України [14] та іншими законами, такими як Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16 січня 2003 р. № 433-IV [15], Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001 р. № 2210-III [16], Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 р. № 1775-III [17], Закон України «Про природні монополії» від 20 квітня 2000 р. № 1682-III [18], а також загальних засад охорони довкілля, таких як Міжнародна конвенція щодо втручання у відкритому морі у випадках аварій, які призводять до забруднення нафтою, 1969 р. (див. Постанова Верховної Ради України від 17 грудня 1993 р. № 3734-ХІІ [19]), Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 р. № 2707-ХІІ [20], Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ [21].

Пунктом 4 Розділу 13 Додатку до Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу «Енергетика» визначено нормативно-правові акти, які згруповано під загальною назвою «Вугільне законодавство». До нього віднесено Гірничий закон України від 6 жовтня 1999 р. № 1127-ХІV [22], Закон України «Про порядок списання заборгованості вугледобув-

них і вуглепереробних підприємств Міністерства вугільної промисловості України, що ліквідуються за рішенням Кабінету Міністрів України, перед Державним бюджетом України і місцевими бюджетами та державними цільовими фондами» від 17 січня 1997 р. № 10/97-ВР [23], Декрет Кабінету Міністрів України «Про об'єднання підприємств вугільної промисловості» від 21 січня 1993 р. № 10-93 [24], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми підвищення безпеки праці на вугільних шахтах» від 6 липня 2002 р. № 939 [25], Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо поліпшення роботи підприємств вугільної галузі» від 6 липня 2002 р. № 938 [26], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку фінансування вугледобувних підприємств, які повинні бути підготовлені до ліквідації» від 28 лютого 2002 р. № 223 [27], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення та надання державної підтримки вугледобувним підприємствам» від 27 грудня 2001 р. № 1733 [28], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ліквідації збиткових вугледобувних і вуглепереробних підприємств Міністерства вугільної промисловості» від 27 серпня 1997 р. № 939 [29], Постанова Кабінету Міністрів України «Про хід структурної перебудови вугільної промисловості» від 28 березня 1997 р. № 280 [30], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок надання гірничих відводів» від 27 січня 1995 р. № 59 [31], Наказ Міністерства праці та соціальної політики України «Про затвердження Правил безпеки у вугільних шахтах» від 22 серпня 2000 р. № 215 [32].

Виходячи з наведеного переліку, можна виявити певні тенденції та спрямованість вугільного законодавства. Звідси можна сформулювати як висновки — напрями подальшої роботи щодо адаптації вугільного законодавства з одночасною його модернізацією, у тому числі і систематизацією.

1. Правові засади реформування вугільної галузі. Основні реформи у вугільній галузі ЄС відбулись у 80-х роках ХХ ст., в основному такі реформи були спрямовані на відмову від дотаційної моделі вугільної промисловості, закриття неприбуткових шахт, значне технічне переоснащення тих, що залишилися. Отже, законодавство ЄС, яке спрямоване на реформування господарських відносин, майже відсутнє на відміну від України, де зміна форм власності вугільних підприємств ще попереду, як і закриття до 40 % шахт у найближчі 5 років. Відповідно до Рішення колегії Міністерства вугільної промисловості України від 20 жовтня 2006 р. № 7-33 [33] було в цілому схвалено проект Закону України «Про розвиток вугільної галузі та особливості приватизації вугільних

підприємств України», разом з тим зазначено на необхідність його доопрацювання та узгодження. Викликає сумніви, що цей законопроект розроблено у відповідності до вимог Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», адже законопроект було розроблено до прийняття Загальнодержавної програми, він є за давністю часу застарілим відносно регулювання реально існуючих на сьогодні відносин у вугільній галузі, тож роботу щодо створення центрального галузевого нормативно-правового акта прийдеться розпочинати майже заново. На це непотрібні часові та грошові витрати.

Серед законодавства ЄС, до якого слід адаптуватися, варто виділити такі нормативні акти, як Резолюція Ради від 28 липня 1989 р. про розвиток вугільної промисловості Співтовариства (Council Resolution of 28 July 1989 on the development of the Community mining industry) [34], Резолюція Консультативного Комітету ЄСВС щодо вугільної політики Співтовариства (Resolution of the ECSC Consultative Committee on Coal Policy in the Community) [35]. Але варто зазначити, що законодавство ЄС спрямоване саме на подальший розвиток вугільної галузі, а не на її безцільне «реформування» або «реструктуризацію». Цей принциповий момент варто запозичити. До цього варто додати, що більшість питань фізичної ліквідації вугільних підприємств в Україні вирішуються відповідно до нормативно-правових актів, прийнятих ще за часів СРСР (див., наприклад, Інструкцію про порядок ліквідації та консервації підприємств по видобуванню корисних копалин (в частині забезпечення безпеки, раціонального використання та охорони надр), затверджену постановою Держгіртехнагляду СРСР від 11 липня 1985 р. № 28 [36]).

2. Законодавство ЄС, як і законодавство України детально регулює питання надання державної допомоги вугільній галузі. Серед основних нормативних актів тут варто виділити Регламент Ради (ЄС) № 1407/2002 від 23 липня 2002 р. про державну допомогу вугільній промисловості (Council Regulation (EC) № 1407/2002 of 23 July 2002 on State aid to the coal industry) [37], 2002/871/ЄС: Рішення Комісії від 17 жовтня 2002 р. про утворення об'єднаної структури для передачі інформації, яка необхідна для застосування Регламенту Ради № 1407/2002 від 23 липня 2002 р. про державну допомогу вугільній промисловості (2002/871/ЄС: Commission Decision of 17 October 2002 establishing a joint framework for the communication of information needed for the application of Council Regulation (EC) № 1407/2002 on State aid to the coal industry (notified under document number C (2002) 3783)) [38]. Необхідність адаптації законодавства України до цього норматив-

ного масиву набуває також актуальності у зв'язку із її вступом до СОТ у цьому році.

3. Законодавство ЄС, на відміну від вугільного законодавства України, переймається проблемами конкуренції, регульованими тарифами та умовами продажу продукції, антидемпінговими заходами у вугільній галузі. У цій сфері діють Регламент Ради (ЄС) № 405/2003 від 27 лютого 2003 р. щодо моніторингу Співтовариством імпорту антрацитів походженням із третіх країн (Council Regulation (EC) № 405/2003 of 27 February 2003 concerning Community monitoring of imports of hard coal originating in third countries (Text with EEA relevance)) [39], Рішення Високого Органу ЄСВС № 14–64 від 8 липня 1964 р. про облікові та бухгалтерські документи, які мають надаватися підприємствами для перевірки службовими особами і представниками Органу, що здійснюють перевірку чи звірку щодо цін (ECSC High Authority Decision № 14–64 of 8 July 1964 on business books and accounting documents which undertakings must produce for inspection by officials or agents of the High Authority carrying out checks or verifications as regards prices) [40], Рішення Високого Органу ЄСВС № 4–53 від 12 лютого 1953 р. про оприлюднення переліків цін та умов продажу, що застосовуються підприємствами вугільної та гірничо-видобувної промисловостей (ECSC High Authority Decision № 4–53 of 12 February 1953 on the publication of price lists and conditions of sale applied by undertakings in the coal and iron ore industries) [41], Рішення Комісії № 2277/96/ЄСВС від 28 листопада 1996 р. про захист проти демпінгового імпорту із країн, які не є членами Європейського Співтовариства вугілля та сталі (Commission Decision № 2277/96/ECSC of 28 November 1996 on protection against dumped imports from countries not members of the European Coal and Steel Community) [42], 77/707/ЄСВС: Рішення від 7 листопада 1977 р. представників урядів держав-членів Європейського Співтовариства вугілля та сталі, що зустрілися в рамках Ради, щодо заходів нагляду за імпортом твердого вугілля походженням із третіх країн (77/707/ЄСВС: Decision of the Representatives of the Governments of the Member States of the European Coal and Steel Community, meeting within the Council of 7 November 1977 concerning Community surveillance of imports of hard coal originating in third countries) [43] та ін. За відсутності в Україні вільного ринку вугільної продукції не має і відповідного правового регулювання, отже з формуванням конкурентного ринку вугільної продукції стануть актуальними питання, які вже досить детально врегульовані у законодавстві ЄС.

4. Варто визнати достатню деталізованість та якісність законодавства України з питань безпеки на вугільних шахтах. Цей правовий масив є значним за обсягом, також ведеться реальна робота щодо адаптації цього правового масиву до вимог ЄС. Наказом

Міністерства вугільної промисловості України «Про створення робочої комісії з розробки Правил безпеки у вугільних шахтах з урахуванням європейських норм» від 26 жовтня 2007 р. № 472 [44] було затверджено склад відповідної комісії та чітко завдання розробити нові Правила безпеки у вугільних шахтах, які гармонізовані з відповідними європейськими правилами. Термін виконання поставленої задачі — 25 грудня 2007 р, але робота комісії триває і досі. Безпеці на вугільних шахтах у ЄС присвячені такі нормативно-правові акти, як Рішення від 11 березня 1965 р. представників урядів держав-членів, що зустрілися в рамках спеціальної ради міністрів, внесення змін до Рішення від 9 липня 1957 р. щодо компетенції та правил процедури Комісії з безпеки на шахтах (Decision of 11 March 1965 of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Special Council of Ministers; amending the Decision of 9 July 1957 concerning the terms of reference and rules of procedure of the Mines Safety Commission) [45], Рішення Ради міністрів ЄСBC щодо компетенції та правил процедури Комісії з безпеки на шахтах (ECSC Council of Ministers Decision concerning the terms of reference and rules of procedure of the Mines Safety Commission) [46], 75/782/ЄСBC: Рішення Комісії від 24 листопада 1975 р. стосовно Змішаного Комітету з гармонізації умов праці на вугільній промисловості (75/782/ECSC: Commission Decision of 24 November 1975 relating to the Mixed Committee on the harmonization of working conditions in the coal industry) [47].

Україна в 90-х роках XX ст. із причин кризи у вугільній галузі стала країною, що залежить від імпорту енергоносіїв, зокрема, коксованого вугілля, дефіцит якого відчуває флагман економіки України — металургія. Тому досвід ЄС є корисним у вирішенні проблем енергетичної залежності, що також гостро стоять і перед нашою державою. Більш того, в цьому аспекті в ЄС та Україні багато спільних позицій. Тому з процесом адаптації енергетичного законодавства України до енергетичного acquis ЄС пов'язане не тільки створення правової бази для майбутнього вступу до ЄС (асоціації з ЄС), а й досягнення інших важливих для нашої держави стратегічних цілей: докорінна перебудова вугільної промисловості, технічне переоснащення, лібералізація дозвольно-ліцензійних умов провадження господарської діяльності у галузі, стимулювання інноваційної та підприємницької ініціатив, залучення власних та іноземних інвестицій у галузь.

Якими ж є реальні кроки щодо адаптації вугільного законодавства України (окрім роботи з адаптації законодавства щодо безпеки на вугільних шахтах)?

Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про затвердження орієнтовного плану законопро-

ектних робіт на 2008 рік» від 26 березня 2008 р. № 534-р [48] було затверджено відповідний Орієнтовний план, в якому було зазначено необхідність прийняття проекту Закону України «Про підвищення престижності шахтарської праці» (Закон України «Про підвищення престижності шахтарської праці» прийнятий Верховною Радою України 2 вересня 2008 р. № 345-VI [49]).

Щодо роботи з адаптації вугільного законодавства не знаходимо жодного слова у Плані заходів на 2006–2010 рр. щодо реалізації Енергетичної стратегії України на період до 2030 р., затверджену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 липня 2006 р. № 436-р [50]. Є лише окремі загальні фрази щодо необхідності розроблення і впровадження державних стандартів на вугільну продукцію, гармонізованих з відповідними європейськими і світовими стандартами; розроблення законопроектів про особливості державної підтримки (субсидування) вугільної промисловості з урахуванням вимог Світової організації торгівлі.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів, спрямованих на реалізацію пріоритетів діяльності Кабінету Міністрів України у 2008 році» від 27 лютого 2008 р. № 383-р [51] було затверджено відповідний план. Планом визначено такі пріоритети у вугільній галузі, як розроблення законопроектів про визначення засад функціонування ринку вугілля, про особливості приватизації підприємств вугільної промисловості.

У відповідності до ст. 7 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [52] регуляторні органи, яким також є і Міністерство вугільної промисловості України, мають затверджувати план діяльності з підготовки проектів регуляторних актів у сфері господарської діяльності на кожен рік. Наказом Міністерства вугільної промисловості України «Щодо здійснення планування діяльності з підготовки проектів регуляторних актів у 2008 році» від 15 липня 2008 р. № 344 [53] було затверджено Пропозиції до Плану діяльності Кабінету Міністрів України з підготовки проектів регуляторних актів на 2008 рік. Серед вказаних Пропозицій було подано лише проект Закону України «Про капітальне будівництво у вугільній промисловості України». Цей закон є важливим і перспективним з огляду на початок відновлення добувних потужностей в Україні (будівництво шахт № 10 «Нововолинська», «Никанор-Нова», «Південнодонбаська № 3» та ін.), однак зразу видно, що робота з адаптації вугільного законодавства України до законодавства ЄС ведеться непрозоро.

Не дивлячись на всю свою корисність, Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу не

позбавлена одного суттєвого недоліку. У багатьох випадках зміщені у переліку нормативно-правові акти, особливо підзаконні, втратили чинність або прийняті у новій редакції й мають іншу назву. Відповідно до цього вони не підпадають під дію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу? Це питання залишається відкритим.

Підсумовуючи вищесказане, можна виділити окремі перспективні напрями адаптації вугільного законодавства України, у тому числі тієї його частини, що регулює господарські відносини у галузі. Такі напрями є також перспективними з точки зору продовження наукових досліджень щодо теми даної статті:

розвиток ринку вугільної продукції в Україні вимагатиме адекватного правового забезпечення, нормотворчу роботу при цьому варто будувати з огляду на Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу»;

законодавство України зовсім не регулює особливості здійснення експортно-імпортних операцій щодо вугільної продукції. За прогнозами на 2008 р. Україна буде змушена імпортувати 10–12 млн тон коксівного вугілля. Пов'язані з цим проблеми демпінгу (та антидемпінгу) та нетарифних обмежень також є «білою плямою» у законодавстві попри те, що в ЄС це одне з найврегульованіших питань;

конкурентне законодавство України теж не має акценту щодо здійснення господарської діяльності у вугільній промисловості, у тому числі щодо особливостей концентрації та поглинання. Вирішення конкурентних питань є чи не основою всього законодавства ЄС;

подальше реформування та систематизація вугільного законодавства має відбуватися одночасно з модернізацією всього господарського законодавства, адже саме на розвиток раціонального господарювання та підприємництва варто робити наголос при подоланні кризи в галузі;

окремо необхідно врегулювати питання процедури та особливостей приватизації у вугільній галузі;

нормативне забезпечення процесу ліквідації, у тому числі і фізичної, вугільних підприємств є особливістю вітчизняного законодавства, але і ця сфера потребує значної ревізії з огляду на те, що й досі діють нормативно-правові акти, яким вже більше 20 років.

Література

1. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 р. № 1629-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 29. — Ст. 367.

2. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 39. — Ст. 351.

3. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 травня 2008 р. «Про стан і перспективи розвитку вугільної промисловості та невідкладні заходи щодо підвищення безпеки праці в цій галузі» від 5 серпня 2008 р. № 685/2008 // Офіційний вісник України. — 2008. — № 31. — Ст. 942.

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку вугільної промисловості» від 7 липня 2005 р. № 236-р // Офіційний вісник України. — 2005. — № 27. — Ст. 1578.

5. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування вугільної галузі» від 14 травня 2008 р. № 737-р // Офіційний вісник України. — 2008. — № 37. — Ст. 1244.

6. Мозуляк О. О. Історичний досвід становлення та розвитку законодавства про вугледобувну промисловість в Україні (XVIII–XXI ст.): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.: 12.00.01 / НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. — К., 2004. — 16 с.

7. Кірін Р. С. Правове забезпечення видобування корисних копалин: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.: 12.00.06 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К., 2007. — 19 с.

8. Родіна О. Г. Механізм інтеграції вугільної галузі України у світовий енергетичний ринок: Автореф. дис. ... канд. екон. наук.: 08.05.01 / Донец. нац. ун-т. — Донецьк, 2005. — 20 с.

9. О. Ф. Ляшенко. Науково-методичні основи державного управління процесом реструктуризації вугільної промисловості України: Автореф. дис. ... канд. екон. наук.: 08.02.03 / Наук.-дослід. екон. ін-т М-ва економіки та з питань Європ. інтеграції України. — К., 2002. — 17 с.

10. Закон України «Про ратифікацію Угоди про створення міждержавного Євразійського об'єднання вугілля та металу» від 24 листопада 1995 р. № 462/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 45. — Ст. 331.

11. Наказ Міністерства вугільної промисловості України «Про Концепцію реалізації положень Кіотського протоколу на шахтах Міністерства вугільної промисловості України» від 3 вересня 2007 р. № 349 // Відомості Міністерства вугільної промисловості України. — 2007. — № 9.

12. Закон України «Про ратифікацію Договору до Енергетичної Хартії та Протоколу до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності і суміжних екологічних аспектів» від 6 лютого 1998 р. № 89/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 26. — Ст. 150.

13. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.

14. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18, № 19–20, № 21–22. — Ст. 144.

15. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16 січня 2003 р. № 433-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 13. — Ст. 93.

16. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001 р. № 2210-III // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 12. — Ст. 64.

17. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 р. № 1775-III // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 36. — Ст. 299.

18. Закон України «Про природні монополії» від 20 квітня 2000 р. № 1682-III // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 30. — Ст. 238.

19. Постанова Верховної Ради України «Про участь України в Міжнародній конвенції щодо втручання у відкритому морі у випадках аварій, які призводять до забруднення нафтою, 1969 року» від 17 грудня 1993 р. № 3734-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 52. — Ст. 496.

20. Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 р. № 2707-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 50. — Ст. 678.

21. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 41. — Ст. 546.

22. Гірничий закон України від 6 жовтня 1999 р. № 1127-XIV // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 50. — Ст. 433.

23. Закон України «Про порядок списання заборгованості вугледобувних та вуглепереробних підприємств Міністерства вугільної промисловості України, що ліквідуються за рішенням Кабінету Міністрів України, перед Державним бюджетом України і місцевими бюджетами та державними цільовими фондами» від 17 січня 1997 р. № 10/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 10. — Ст. 84.

24. Декрет Кабінету Міністрів України «Про об'єднання підприємств вугільної промисловості» від 21 січня 1993 р. № 10-93 // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 13. — Ст. 116.

25. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми підвищення безпеки праці на вугільних шахтах» від 6 липня 2002 р. № 939 // Офіційний вісник України. — 2002. — № 28. — Ст. 1318.

26. Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо поліпшення роботи підприємств вугільної галузі» від 6 липня 2002 р. № 938 // Офіційний вісник України. — 2002. — № 28. — Ст. 1317.

27. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку фінансування вугледобувних підприємств, які повинні бути підготовлені до ліквідації» від 28 лютого 2002 р. № 223 // Офіційний вісник України. — 2002. — № 9. — Ст. 409.

28. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення та надання державної підтримки вугледобувним підприємствам» від 27 грудня 2001 р. № 1733 // Офіційний вісник України. — 2001. — № 52. — Ст. 2351 (втратила чинність на підставі постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання у 2007 році коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки підприємств, що видобувають кам'яне вугілля, лігніт (буре вугілля) і торф з метою будівництва, технічного переоснащення та капітального ремонту гірничошахтного обладнання» від 6 березня 2007 р. № 378).

29. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ліквідації збиткових вугледобувних та вуглепереробних підприємств Міністерства вугільної промисловості» від 27 серпня 1997 р. № 939 // Офіційний вісник України. — 1997. — № 35. — Ст. 103.

30. Постанова Кабінету Міністрів України «Про хід структурної перебудови вугільної промисловості» від 28 березня 1997 р. № 280 // Офіційний вісник України. — 1997. — № 14. — Ст. 20.

31. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок надання гірничих відводів» від 27 січня 1995 р. № 59 // Зібрання постанов Уряду України. — 1995. — № 4. — Ст. 94.

32. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України «Про затвердження Правил безпеки у вугільних шахтах» від 22 серпня 2000 р. № 215 // Офіційний вісник України. — 2000. — № 42. — Ст. 1813 (втратив чинність на підставі наказу Міністерства праці та соціальної політики України Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Мінпраці України від 22.08.2000 р. № 215 «Про затвердження Правил безпеки у вугільних шахтах» від 16 листопада 2004 р. № 286).

33. Рішення колегії Міністерства вугільної промисловості України від 20 жовтня 2006 р. № 7 // Відомості Міністерства вугільної промисловості України. — 2006. — № 10.

34. Резолюція Ради від 28 липня 1989 року про розвиток вугільної промисловості Співтовариства (Council Resolution of 28 July 1989 on the development of the Community mining industry) // ОВ С 207. — 12.08.1989 р. — С. 1)

35. Резолюція Консультативного Комітету ЄСВС щодо вугільної політики Співтовариства (Resolution of the ECSC Consultative Committee on Coal Policy in the Community) // ОВ С 103. — 27.11.1973 р. — С. 2.

36. Інструкція про порядок ліквідації та консервації підприємств по видобуванню корисних копалин (в частині забезпечення безпеки, раціонального використання та охорони надр), затвердженої постановою Держгіртехнагляду СРСР від 11 липня 1985 р. № 28.

37. Регламент Ради (ЄС) № 1407/2002 від 23 липня 2002 р. про державну допомогу вугільній промисловості (Council Regulation (EC) № 1407/2002 of 23 July

2002 on State aid to the coal industry) // ОВ L 205. — 02.08.2002 р. — С. 1.

38. 2002/871/ЄС: Рішення Комісії від 17 жовтня 2002 р. про утворення об'єднаної структури для передачі інформації, яка необхідна для застосування Регламенту Ради № 1407/2002 від 23 липня 2002 р. про державну допомогу вугільної промисловості (2002/871/ЄС: Commission Decision of 17 October 2002 establishing a joint framework for the communication of information needed for the application of Council Regulation (EC) N 1407/2002 on State aid to the coal industry (notified under document number C (2002) 3783)) // ОВ L 300. — 05.11.2002 р. — С. 42.

39. Регламент Ради (ЄС) № 405/2003 від 27 лютого 2003 р. щодо моніторингу Співтовариством імпорту антрацитів походженням із третіх країн (Council Regulation (EC) № 405/2003 of 27 February 2003 concerning Community monitoring of imports of hard coal originating in third countries (Text with EEA relevance)) // ОВ L 062. — 06.03.2003 р. — С. 1.

40. Рішення Високого Органу ЄСВС № 14—64 від 8 липня 1964 р. про облікові та бухгалтерські документи, які мають надаватися підприємствами для перевірки службовими особами та представниками Органу, що здійснюють перевірку чи звірку щодо цін (ECSC High Authority Decision № 14—64 of 8 July 1964 on business books and accounting documents which undertakings must produce for inspection by officials or agents of the High Authority carrying out checks or verifications as regards prices) // ОВ 120. — 28.07.1964 р. — С. 1967.

41. Рішення Високого Органу ЄСВС № 4—53 від 12 лютого 1953 р. про оприлюднення переліків цін та умов продажу, що застосовуються підприємствами вугільної та гірничо-видобувної промисловостей (ECSC High Authority Decision № 4—53 of 12 February 1953 on the publication of price lists and conditions of sale applied by undertakings in the coal and iron ore industries) // ОВ 002. — 12.02.1953 р. — С. 3.

42. Рішення Комісії № 2277/96/ЄСВС від 28 листопада 1996 р. про захист проти демпінгового імпорту з країн, які не є членами Європейського Співтовариства вугілля та сталі (Commission Decision № 2277/96/ECSC of 28 November 1996 on protection against dumped imports from countries not members of the European Coal and Steel Community) // ОВ L 308. — 29.11.1996 р. — С. 11).

43. 77/707/ЄСВС: Рішення від 7 листопада 1977 р. представників урядів держав-членів Європейського Співтовариства вугілля та сталі, що зустрілися в рамках Ради, щодо заходів нагляду за імпортом твердого вугілля походженням з третіх країн (77/707/ECSC: Decision of the Representatives of the Governments of the Member States of the European Coal and Steel Community, meeting within the Council of 7 November 1977 concerning Community surveillance of imports of hard coal originating in third countries) // ОВ L 292. — 16.11.1977 р. — С. 11.

44. Наказ Міністерства вугільної промисловості України «Про створення робочої комісії з розробки Правил безпеки у вугільних шахтах з урахуванням європейських норм» від 26 жовтня 2007 р. № 472 // Відомості Міністерства вугільної промисловості України. — 2007. — № 10.

45. Рішення від 11 березня 1965 р. представників урядів держав-членів, що зустрілися в рамках спеціальної ради міністрів, щодо внесення змін до Рішення від 9 липня 1957 р. щодо компетенції та правил процедури Комісії з безпеки на шахтах (Decision of 11 March 1965 of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Special Council of Ministers, amending the Decision of 9 July 1957 concerning the terms of reference and rules of procedure of the Mines Safety Commission) // ОВ P 046. — 22.03.1965 р. — С. 98.

46. Рішення Ради міністрів ЄСВС щодо компетенції та правил процедури Комісії з безпеки на шахтах (ECSC Council of Ministers Decision concerning the terms of reference and rules of procedure of the Mines Safety Commission) // ОВ 028. — 31.08.1957 р. — С. 487).

47. 75/782/ЄСВС: Рішення Комісії від 24 листопада 1975 р. стосовно Змішаного Комітету з гармонізації умов праці у вугільній промисловості (75/782/ECSC: Commission Decision of 24 November 1975 relating to the Mixed Committee on the harmonization of working conditions in the coal industry) // ОВ L 329. — 23.12.1975 р. — С. 35.

48. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження орієнтовного плану законопроектних робіт на 2008 рік» від 26 березня 2008 р. № 534-р // ІАЦ «Ліга». — Ліга БізнесІнформ, 2007.

49. Закон України «Про підвищення престижності шахтарської праці» 2 вересня 2008 р. № 345-VI // Голос України. — 2008. — № 175.

50. План заходів на 2006—2010 р. щодо реалізації Енергетичної стратегії України на період до 2030 р.: затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 липня 2006 р. № 436-р // ІАЦ «Ліга». — Ліга БізнесІнформ, 2007.

51. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів, спрямованих на реалізацію пріоритетів діяльності Кабінету Міністрів України у 2008 році» від 27 лютого 2008 р. № 383-р // ІАЦ «Ліга». — Ліга БізнесІнформ, 2007.

52. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11.09.2003 р. № 1160-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 9. — Ст. 79.

53. Наказ Міністерства вугільної промисловості України «Щодо здійснення планування діяльності з підготовки проектів регуляторних актів у 2008 році» від 15 липня 2008 р. № 344 // Відомості Міністерства вугільної промисловості України. — 2008. — № 7.

Подано до редакції 17.09.2008 р.